

الاصفهان

شادروان حاج میر سید علی جناب - کتاب «الاصفهان» رادرده جلد نوشته و فقط جلد اول آن بسال ۱۳۰۳ شمسی چاپ شده و از بقیه (۹ جلد نسخه خطی) نشانی در دست نداریم.

در بین جلد اول غیر از مطالب تاریخی و جغرافیایی مربوط به اصفهان آمار و گزارش، مادی‌ها (نهر آب) مذاهب اصفهان، معابد اصفهان، (مساجد - کلیسا - کنیسا)، حمامها، کاروانسراها، تیمچه‌ها، طب و تاریخچه پیدایش بهداشتی مدارس علوم قدیمه - مدارس جدید، مکتبخانه‌ها، اخلاق و عادات اصفهان، اصناف اصفهان، روزنامه‌های اصفهان (۳۴ نشریه) مقیاس‌های اصفهان (طول و سطح، کیل، وزن، نقدینه، مقیاس وقت) احصائیه واردات و صادرات اصفهان مربوط به سال ۱۳۰۳ معادن اصفهان - بلوکات - احصائیه محلات و . . . درپاورقی همین جلد از سفرنامه شاردن، قسمت‌هایی نقل شده.

ثبت و ضبط بعضی احصائیه‌ها برای امروز که در دوران آبادانی و ترویج صنایع و هنرها هستیم و قریب ۵۰ سال گذشته این شهر را بخاطر می‌آورد جالب است.

در همین جلد میخوانیم که استان اصفهان در سال ۱۳۰۳ (۱۳۴۲)

قمری) چقدر محصل داشته:

۷۱۷ نفر	طلاب مدارس قدیم
۴۵۲۳ نفر	محصلین مدارس جدید
۱۱۴۵ نفر	شاگردان مکتبخانه
۶۳۹۵ نفر	جمع کلیه

ویا در بین اصناف آنروز شغل‌های زیر امروز کم درآمد و گمنام است و یا

اصلاً فراموش شده، آشرمه‌دوز - پیزر باف - تخت‌کش - ترکش‌دوز - تکلتودوز
درشکه کرایه، دستارپیچ، دلودوز، زره‌ساز، زنجیره باف، زهتاب، زین‌ساز،
شال‌اندازه، شانه‌ساز، شبکه‌ساز، شواخ (شومال) عطایی، علاف، هجاریند؛
و بطور مثال ازنمونه صادرات اصفهان. (درسال ۱۳۰۳ خورشیدی)

جوال دوز یکهزار و سیصد و بیست تومان

قند شکن سیصد و شصت تومان

زوقا (۲۰۰ من) هشتاد تومان

نمونه واردات اصفهان در سال ۱۳۰۳ خورشیدی

خناورنگ ۱۵۰۰۰ من چهل و پنج هزار تومان

کاغذ سیکار ۶ صندوق شش هزار تومان

قلم‌نی تحریر یک هزار و سیصد و هشتاد تومان

***

عنوان و فهرست نه جلد نسخه خطی که متأسفانه امروز نشانی از آن در

دست نداریم. به نقل از جلد اول

۱- اصفهان (کتاب چاپ شده).

۲- تنمه این جلد. شامل حوادث سده دوازدهم و سیزدهم و بیان اسباب

آنها با اوائل سده چهاردهم و تکمیر و کشتارها که سبب فریادها شد و مشروطه تا سنه ۱۳۴۳ «قمری» - يك جلد.

۳- وقایع. از قدیم تا سده یازدهم و تاریخ اراءنه جلغا - يك جلد.

۴- ترجمه سفرنامه‌های عربی و فرانسه مانند: ابن بطوطه، ابن رسته ابن خرداد به، شاردن، مادام دیولافوا، ژاک موریه و غیره و کلیه از تواریخ عربی و فارسی و آنچه میسر شد مختصراً - يك جلد.

۵- اشخاص تاریخی. از پادشاهان و وزرا و حکما و دانشمندان و ادبا که اصل آنها اصفهانی است یا توطن در اصفهان داشته‌اند هر چند منسوب بجای دیگر شده‌اند مانند مزدک و ابومسلم خراسانی، ابن سینا، آقا باقر بهبهانی، آقای سید علی اکبر کر بلائی حدود هفتصد نفر - يك جلد.

۶- خط و زبان اصفهان. با تغییرات آن از قدیم تا حال با لغات بازاری که نمی‌نویسند و لغات پهلوی «ولایتی» که در سده و جر قویه. معمولست با قدری لغات دری چهار محالی - يك جلد.

۷- بازیهای متداوله اطفال و جوانان و اعیان و اشعار تصنیف يك جلد.

۸- ابنیه و آثار - يك جلد.

۹- محصولات صنعتی و نباتی و معدنی و حیوانی و شکار و فرهنگ لغات آن بفارسی و عربی و فرانسه و فلاحت و طرز زراعت هر محصولی در هر بلوک با حفظ رسم کهنه غله کاری که اگر خوب باشد باعث کسادی است و اگر بدشود باعث قحطی است و کیفیت و کمیت هر يك و آفات و غیره يك جلد.

۱۰- احصائیه شهر و دهات در سنه ۱۲۹۷ و ۱۳۴۳ با فرهنگ اسامی

دهات بعضی اجناس در یکصد سال اخیر و اسامی افراد پاره‌ای از کسبه يك جلد.

***

مرحوم جناب در تهیه این کتب زحمت فراوانی کشیده و گاهی از مطلقین

محل به همگامی دعوت شده‌اند.

* شرح کوه آتشفگاه ترجمه میرزا فتح‌الخان وزیر زاده - میرزا محمدعلی معلم حبیب‌آبادی شرح حال رجال اصفهان (جلد ۵- نسخه خطی) و شاید دیگران که نگارنده نمیداند.

* مرحوم جناب در شوال ۱۳۲۴ قمری روزنامه الجناب را در اصفهان با چاپ سنگی منتشر ساخت قبل از «الجناب» روزنامه فرهنگ در اصفهان منتشر شده بود. این روزنامه بعد از ۹ شماره تعطیل شده است و دومین روزنامه محلی شهرستان اصفهان بوده.

برای راهنمایی مسافرین اصفهان نیز رساله‌ای تحت عنوان، رهبر برای مسافرین اصفهان سال ۱۳۰۵ شمسی سری - ۴۸ صفحه از او چاپ شده است.

آقای مشار در فهرست مؤلفین چاپی (جلد ۴ صفحه ۱۷۲) کتاب فعالیت‌های فرهنگی بنادر جنوب (بوشهر) در شیخ نشین دوی، طهران ۱۳۳۸ سری - رقمی با اهتمام محمدعلی جناب، ثبت و ضبط کرده.
در اینجا باید اضافه کرد ۱۳۰۹ شمسی سیدعلی جناب فوت شده و هم نام بودن باعث این اشتباه شده است.

***

شرح حال

مرحوم حاج میرسید علی بن میر محمد حسین حسینی معروف به جناب در ذی‌الحجه ۱۲۸۷ در اصفهان متولد و در شب جمعه ۳۰ شوال ۱۳۴۹ در تهران وفات یافته و در صحن امامزاده عبدالله در قبه حضرت عبدالعظیم مدفون گردیده وی از معارف رجال ادبی و ریاضی دان اصفهان است که در نزد علماء این سامان قه و اصول و حکمت و طب بخصوص ریاضی را آموخته و در هیئت جدید و قدیم سرآمد معاصرین گردید. تمام عمر خود را صرف تحصیل علوم و اشاعه آن و تنویر افکار از راه روزنامه و کتاب و تدریس فرمود... (تذکره القیوم دانشمندان و بزرگان اصفهان).